

Голові разової спеціалізованої
вченої ради
в Національному університеті
«Одеська політехніка»,
доктору наук з державного
управління, професору
Колісніченко Н.М.

ВІДГУК

офіційного опонента, доцента кафедри публічного управління та адміністрування Одеського національного технологічного університету, доктора наук з державного управління, доцента **Мануїлової Катерини Віталіївни** на дисертацію **Ющенко Маргарити Вікторівни** за темою: **«Оптимізація надання адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану»** подану до захисту в спеціалізовану вчену раду Національного університету «Одеська політехніка» Міністерства освіти і науки України на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

1. Актуальність теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами

Актуальність обраної проблематики обумовлена передусім прагненням України запровадити європейські стандарти при наданні публічних послуг в нашій державі, а також створити сприятливі умови для отримання адміністративних послуг. Все це вимагає від уряду пошук шляхів оптимізації надання адміністративних послуг, у тому числі й у сфері реєстрації актів цивільного стану. Адже, як вірно зазначено у дисертаційному дослідженні Ющенко М. В. «Частиною адміністративних послуг є послуги у сфері державної реєстрації актів цивільного стану» (с. 21).

Проте, оптимізація надання адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану неможлива без проведення ґрунтовного аналізу теоретико-методологічних засад надання адміністративних послуг в Україні; з'ясування особливостей реєстрації актів цивільного стану як складової системи надання адміністративних послуг та розробки пропозицій, задля забезпечення результативності надання адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану.

Підкреслимо, що виконання дисертаційного дослідження на кафедрі публічного управління та регіоналістики Навчально-наукового інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка» - обумовило високу якість і ґрунтовність опрацювання порушеної у дисертації проблематики.

Дисертаційне дослідження Ющенко Маргарити Вікторівни є фактично першою спробою у сучасній науці публічного управління та адміністрування ґрунтовно та фундаментально проаналізувати інструменти оптимізації надання адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану в Україні.

У процесі виконання дисертаційного дослідження, дисертанткою були використано чинне законодавство нашої держави: Конституція України, законодавство України, нормативно-правові акти зарубіжних країн, міжнародно-правові документи, теоретичні розробки науковців, які працюють у сфері публічного управління та адміністрування, права, політології, законодавства ЄС, країн-членів ЄС, колишніх радянських республік, чисельні статистичні данні, все це сприяло глибині та достовірності дослідження проблемних питань дисертації.

Отже, актуальність дисертаційного дослідження проблеми оптимізації надання адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану, виконане М. В. Ющенко, зумовлена відсутністю комплексних наукових праць, в яких розглянуто проблеми надання адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану. Зауважимо, що окремо не вивчалися зазначена проблематика в науці публічного управління та адміністрування. Це обумовило необхідність розкриття особливостей надання адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану з наукових позицій публічного адміністрування.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційне дослідження Ющенко М. В. характеризується системним підходом щодо дослідження проблеми оптимізації надання адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану.

У вступі авторкою вельми кваліфіковано обґрунтовано актуальність обраної тематики дисертаційного дослідження, вдало та чітко визначено об'єкт, предмет, мету, наукові завдання, ключові напрямки дисертаційного дослідження.

Дисертантка всебічно проаналізувала наявну в науковому обігу літературу й розгорнуто схарактеризувала джерела з проблематики дисертації; вірно розкрито наукову новизну дослідження і вдало визначено практичне значення отриманих результатів дослідження.

У вступі дисертаційного дослідження наведено дані щодо впровадження й апробації одержаних результатів, що дозволяє оцінити науково-понятійний апарат дисертації Ющенко М. В. як обґрунтований, продуманий і структурований.

Дисертантка залучила до дослідження та належним чином опрацьовано значну кількість європейських і вітчизняних нормативно-правових актів, опрацьовано значний масив наукової й аналітичної літератури, а також різноманітних статистичних матеріалів.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертаційної роботи становить 316 сторінок, з яких 256 сторінок основного тексту. У роботі наведено 10 рисунків та 7 таблиць, 12 додатків. Список використаних джерел містить 316 найменувань. Загалом джерельну базу дисертаційного дослідження можна вважати задовільною та достатньою для виконання наукової роботи рівня доктора філософії.

Послідовною та логічною є запропонована у дисертації структура роботи.

У першому розділі дисертаційного дослідження проаналізовані та систематизовані наявні дослідження, в яких розглянута проблематика надання адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану. Авторкою визначено правове регулювання надання адміністративних послуг та тенденції розвитку правового механізму у цій сфері.

Ющенко М.В. запропонувала авторську періодизацію розвитку системи надання адміністративних послуг України.

У другому розділі дослідниця проаналізувала особливості реєстрації актів цивільного стану як складової системи надання адміністративних послуг в світі й в Україні зокрема, в різні історичні періоди.

Дисертантка проаналізувала джерела й охарактеризована чинну вітчизняну нормативно-правову базу сучасної системи державної реєстрації актів цивільного стану в нашій державі.

Заслуговує позитивної оцінки ґрунтовне та водночас об'єктивне дослідження міжнародного досвіду реєстрації актів цивільного стану(п.2.2).

Схвалення заслуговує: наведена у дослідженні теза (яка була зроблена авторкою на основі детального аналізу особливостей реєстрації актів цивільного стану в різних країнах світу), що «більшість держав має свій досвід у цій сфері, що зумовлено політичними, правовими, культурними, національними та історичними особливостями кожної країни» (с. 169).

На основі проведеного аналізу міжнародного досвіду авторка запропонувала можливі варіанти використання означеного міжнародного досвіду в українських реаліях.

Третій розділ дисертаційного дослідження Ющенко М. В. має практичну та прикладну направленість, оскільки в розділі наведено авторські рекомендації та пропозиції щодо забезпечення результативності надання адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану.

З тексту п. 3.1. дисертаційного дослідження видно, наскільки детально Ющенко Маргарита Вікторівна проаналізувала та надала власну оцінку результативності й ефективності пілотним проєктам з державної реєстрації актів цивільного стану в Україні.

У дослідженні наведено авторське бачення моделювання оптимальної системи надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації актів цивільного стану.

До беззаперечних наукових результатів дисертації М. В. Ющенко можна віднести наведені авторкою пропозиції, щодо напрямків

удосконалення організаційно-правового механізму надання адміністративних послуг з державної реєстрації актів цивільного стану в Україні.

Важливими здобутками для науки та практики публічного управління та адміністрування для подальшої оптимізації надання адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану вважаємо є авторські рекомендації та пропозиції щодо розробки, внесення змін та прийняття Верховною Радою України нової редакції Законів України: «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», «Про нотаріат», «Про місцеве самоврядування в Україні». Внести зміни до Сімейного кодексу України, Цивільного кодексу України, положення «Про Державну міграційну службу України» з метою оптимізації надання адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану

Підсумовуючи вище зазначене, слід наголосити, що дисертація Ющенко Маргарити Вікторівни за темою: «Оптимізація надання адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану» являється самостійним і структурно завершеним науковим дослідженням, що характеризується єдністю змісту й, безперечно, має науково-теоретичну та практичну цінність.

Висновки, результати та практичні рекомендації, які представлені у дисертаційному дослідженні є обґрунтованими, оскільки вони отримані завдяки достатньому використанню нормативно-правових актів, наукових джерел, матеріалів статистики; фундаментальних положень теорії публічного управління, права, економіки, соціології та здобутки суміжних наукових напрямів; наукових розробок з проблем адміністративних послуг та застосуванню різноманітних методів наукового пошуку, таких як метод системного аналізу; метод системно-функціонального та структурно-функціонального аналізу; метод компаративного аналізу; ретроспективний та історичний методи; статистичний метод; метод спостереження; метод моделювання.

Детальне ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Ющенко М. В. дає підстави стверджувати, що підхід здобувачки до наукової роботи вирізняється фундаментальністю та ґрунтовністю дослідження, в якому вдало інтегровані управлінські, правові, економічні, соціологічні й історичні аспекти проблематики.

Зміст дисертації є логічним, матеріал викладно послідовно, у дисертації є достатня аргументація та наочна візуалізація завдяки представленню та узагальненню результату роботи у вигляді таблиць, рисунків і додатків.

Дисертаційне дослідження Ющенко М. В. написано грамотною, науковою мовою у стилістиці прийнятній для робіт відповідного спрямування.

Зібраний у дисертаційному дослідженні Ющенко М. В. теоретичний, емпіричний та практичний матеріал був проаналізований авторкою за допомогою різноманітних підходів, принципів і методів наукового пошуку, що дозволило забезпечити обґрунтованість і достовірність зроблених у дослідженні висновків.

Вищезазначене дозволяє зробити висновок про високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні Ющенко М. В.

3. Наукова новизна одержаних результатів

У дисертаційному дослідженні вперше обґрунтовано комплекс наукових підходів, принципів, моделей і механізмів щодо оптимізації системи надання адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану на засадах багаторівневості за критеріями: розширення кола суб'єктів надання послуг з залученням бізнес сектору (приватних нотаріусів) та громадські організації (релігійні); надання послуг за допомогою інформаційно-комунікаційні технології; розширення кількості видів актових записів цивільного стану.

Авторкою було удосконалено: науковий підхід щодо виокремлення змістовних характеристик якості адміністративних послуг як показників рівня соціального та економічного розвитку України та легітимності системи врядування; понятійно-категоріальний апарат предметної сфери дослідження, зокрема, запропоноване авторське визначення поняття адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану.

У дисертаційному дослідженні дістало подальшого розвитку: періодизація розвитку системи надання адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану; формалізація принципів, дотримання яких сприятиме успішності розвитку системи надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації актів цивільного стану в Україні; положення щодо формування та подальшого розвитку механізмів взаємодії суб'єктів надання адміністративних послуг в Україні, що дозволило запропонувати інструменти гармонізації відповідних відносин в умовах управлінського транзиту, у т. ч. у сфері державної реєстрації актів цивільного стану; організаційно-правовий механізм надання адміністративних послуг з державної реєстрації актів цивільного стану на основі адаптації кращих світових і вітчизняних практик.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблено теоретичні та практичні положення, що в сукупності дають змогу підвищити ефективність адміністративних послуг з державної реєстрації актів цивільного стану. Впровадження результатів дисертаційного дослідження в практику діяльності органів публічної влади підтверджено: Південним міжрегіональним управлінням Міністерства юстиції (м. Одеса), Савранською селищною радою Подільського району Одеської області.

Сформульовані у дослідженні висновки, положення, пропозиції та рекомендації можуть бути використані у науково-дослідницькій діяльності; у нормотворчій діяльності; у навчальному процесі.

4. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

У результаті вивчення дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не було виявлено.

5. Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Ступінь висвітлення у публікаціях отриманих у дисертаційній роботі наукових результатів, слід визнати достатньою, як за їх кількістю, сферою поширення так й за змістом. Ці публікації досить повно та послідовно розкривають сутність всіх наукових положень, що виносяться на захист.

Аналіз публікацій авторки дозволяє зробити висновок щодо повноти викладу основних положень дисертації у наукових дослідженнях. Так, Ющенко М. В. за період проведення наукового дослідження було опубліковано 19 наукових праць, у тому числі 6 статей – у наукових фахових виданнях України, 1 стаття за кордоном, 1 розділ колективної монографії, 10 – у матеріалах науково-практичних конференцій, 1 свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір.

Достовірність первинних матеріалів перевірено при розгляді дисертації.

Систематизованість та обґрунтованість сформульованих у дисертаційній роботі положень, також забезпечується апробацією результатів дослідження не лише на кафедрі публічного управління та регіоналістики Національного університету «Одеська політехніка», але й в інших містах України (Київ, Одеса, Херсон).

Загалом вважаємо, що дисертація пройшла належну апробацію, вона є самостійною науковою розвідкою, що має завершений характер. Представлена кількість публікацій відповідає вимогам п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44, а хронологія публікацій відображає логічну послідовність проведеного дослідження.

Отже, проведена експертиза дисертації дозволяє зробити висновок про те, що винесені на захист положення мають новизну, як у теоретико-науковій, так і у прикладній сфері публічного управління.

6. Дискусійні питання та зауваження щодо змісту дисертації.

Поряд із безперечними перевагами дисертації, що їх було окреслено вище, у ній все ж є деякі дискусійні моменти, урахування яких сприятиме розвитку та конкретизації результатів дослідження. Ющенко М. В.

1. На с. 59 здобувачкою цілком вірно наголошено, що «розвиток електронних адміністративних послуг в Україні стримує невисокий рівень комп'ютеризації домогосподарства, нерівномірний та недостатній рівень проникнення Інтернету в Україні, недостатній рівень комп'ютерної грамотності, а також обізнаності населення щодо можливості та переваг отримання адміністративних послуг в електронній формі». Проте, з тексту

дисертації не зовсім зрозуміло як вплинув військовий стан в Україні на подальший розвиток електронних послуг в нашій державі?

2. У наведеній «Схемі надання публічних послуг» (рис. 1.1. с. 62) надано характеристику лише «послугам, відмінні від державних», поза уваги авторки залишилась конкретизація у державних, управлінських, соціальних послуг у схемі.

3. Дисертанткою детально проаналізовано напрямки реалізації Національної антикорупційної стратегії на 2011-2015 р. Втім, потребує уточнення, які заходи щодо формування та реалізації державної антикорупційної політики у сфері надання адміністративних послуг визначені в чинній Антикорупційній стратегії на 2021-2025 роки.

4. Здобувачка багато уваги у дисертаційному дослідженні присвятила аналізу вельми актуальній проблемі надання електронних адміністративних послуг та функціонуванню ЦНАПів в нашій державі. Крім того, у тексті в дисертації було наведено амбітну мету Мінцифри про те, що Україна а «будує цифрову державу і для досягнення своїх цілей має на меті за три роки перевести 100% публічних послуг в онлайн» (с. 91). Втім, не зовсім зрозуміло чи потрібні будуть ЦНАП в Україні, якщо всі публічні (адміністративні) послуги будуть переведені на онлайн?

5. Заслуговує на увагу здійснений у дослідженні ретельний і ґрунтовний аналіз комплексної послуги «е-Малятко». Втім, бажано на захисті почути думку п. Ющенко М. В., якими професійними компетенціями мають володіти державні службовці при наданні послуг через «е-Малятко»?

Висловлені зауваження та побажання не є принциповими для загальної позитивної оцінки дисертації, зауваження спрямовані на вдосконалення дисертаційної роботи та суттєво не впливають на загальний рівень виконаного дослідження.

7. Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам

Аналіз дисертації дає підстави для висновку про те, що дисертація Ющенко Маргарити Вікторівни за темою: «Оптимізація надання адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану» є завершеним, самостійним науковим дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне, наукове та практичне значення.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, наукової та практичної цінності здобутих результатів дисертація «Оптимізація надання адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка – Ющенко Маргарита Вікторівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 28

«Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
Одеського національного
технологічного університету

К.В. Мануїлова